

סיכום השיעור של הרב הדרי בשמועות ראייה
כל טעות יש לתלות בחוסר הבנתו של הכותב

שמועות ראייה לפרשת בלק – תרפ"ט – השניות המתגלה בעולם

- א. משנה תורה ופרשת בלעם
- ב. היחס לעמון ומואב
- ג. קיום העולם וצורך העולם
- ד. טומאה גלויה וטומאה נסתרת
- ה. קדושת יעקב וקדושת ישראל
- ו. הבחירה והקירבה
- ז. המקדש וכיסא הכבוד
- ח. דין ומשפט

הקדמה

הפרשה הזו של בלעם, היא אפיזודה מעניינת ומיוחדת, מחוץ לשורה הרגילה של כל הסיפורים. היא גם מופיעה כחטיבה בפני עצמה.

מבחינת הזמן ניתן לומר: התוכנית הייתה, אחרי תום 38 שנה של הנדודים במדבר, כעת מתכוננים להיכנס לארץ, אנו כבר אחרי מלחמת סיחון ועוג. המכשול האחרון שצריך להתגבר עליו, הוא שונה מכל מה שהתנסו בו עד כה, ניצב לפני עם ישראל מאבק רוחני.

יש דעה קדומה שהסיפור התרחש בראש השנה, אהרון נפטר בר"ח אב וכמה זמן אח"כ מתרחש האירוע הזה. את הניסיון הזה לקבוע את בואו של בלעם בראש השנה אנו מכירים מזה שאנו משתמשים ברעיון הזה במלכויות בר"ה. שלא לדבר על המגמה של בלעם להניח תחליף לבני המלכים של הקב"ה.

בתורה מופיע בעניין זה כינוי מיוחד במינו – "ויהפוך ה' אלוקיך לך את הברכה לקללה". אל זועם בכל יום, יש להקב"ה רגע אחד שהוא זועם בכל יום, ובלעם ניסה לכוון לאותו רגע. חז"ל אמרו - מה ניתן לומר ברגע? – כלם. אמר הקב"ה "ויהפוך ה' אלוקיך" – אם נהפוך את המילה כלם יצא לנו מלך. ההתמודדות הזו עם בלעם היא הצצה לעולם שלם שמסתתר מתחת לזה.

בלעם נמנה עם השלושה שנמנים לפני הולדתו של משה, אמרו חז"ל ששלושה היו בעצה: בלעם יתרו ואיוב. הם הסיקו שמושיעם של ישראל ילקה במים, אך לא ידעו שזה יהיה במי מריבה.

היחס בין משה ובלעם מתבטא ע"י הניסוח החז"לי "משה כתב ספרו ופרשת בלעם".

חז"ל מדברים על ההתמודדות המתמדת לאורך ההיסטוריה שבלעם רוצה לאבד את עם ישראל ואז הוא רואה את משה רבנו ודועך – זוהי התמודדות נצחית.

אל השמועה

"משה כתב ספרו (משנה תורה) ופרשת בלעם"¹, השניות הכפולה של משנה תורה ופרשת בלעם מתייחסת למערכת של כפילויות, למערכת של כמה וכמה זוגות של שניות. במידה מסוימת היה ניתן להבחין בכך השבוע, כל היסוד הגדול שהמשפחות שדרו, כל התל-אביבים נפגשו פעם ראשונה עם מושיעם שכאלה, הנהגה נסתרת והנהגה גלויה.

¹ אומר רש"י – אע"פ שאינן צרכי משה תורותיו וסדר מעשיו.

סיכום השיעור של הרב הדרי בשמועות ראייה
כל טעות יש לתלות בחוסר הבנתו של הכותב

"אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, אפילו שכר שיחה נאה" ובמדרש הפליגו בשבחן של בנות לוט – שמהן יצאו בני מואב ובני עמון – שהרי נתכוונו לבניין העולם. כיוון שהם חשבו שזה מבול והם כמו נח בתיבה, חייבים לדאוג להמשך היצירה.

מגיע לבני עמון יחס מיוחד שהצאצאים שלהם לא יסבלו אפילו מאנגריא של ישראל כיוון שהאמא שמרה על לשונה ולא גילתה מהיכן הבן הגיע, לעומת אחותה שאמרה מואב – שהגיע מהאב. מילה אחת של אמא שהייתה ביום הולדת של בנה, משפיעה כ"כ הרבה².

"מה אקוב לא קבה אל, מה אזעום לא זעם ה" – מלמד שכל אותן ימים לא זעם.

מה עניינו של הזעם שנראה שהוא תופעה קבועה בכל יום, ואם אכן כך הוא שזה הנהגה קבועה בעולם, כיצד היה שינוי בהנהגה?

"אין שכחה לפני כיסא כבודך" הכוונה היא שכל מה שנקבע בהנהגת העולם, בסדריו הרגילים, יש לו קיום עולמי. עניינה של השכחה שהדבר מתבטל ואינו מתקיים. מעתה כיצד לא התקיים הזעם היומי?

שתי בנות לוט, גם אם נתכוונו ליישוב העולם, הרי "משעה שלקה העולם בדור המבול עמדו כל האומות וגדרו עצמן מן הערווה" ומאחר שזה נהפך לאיסור, הפך להיות יסוד הטומאה. "מואב שפרסמה הכתוב במפורש", הוא בחינת טומאה גלויה, ואילו עמון "שחסך עליה הכתוב ולא פיש גנותה" עניינו בטומאה הנסתרת.

בהקבלה לשני הכוחות הטומאה הגלויים והנסתרים מופיעה קדושת יעקב וקדושת ישראל. כך דרשו בזוהר: "ישראל בתרין דרגין אינון, סתים וגליא וכו' יעקב וישראל חד גליא וחד סתים". לפעמים דווקא בגלל הדרגה הנמוכה אצל יעקב שם מסתתר הדבר העליון יותר. כמובן שבחסידות פענחו את זה עמוק מאוד, שדווקא אצל יהודים פשוטים יש אצלם יסודות סתומים שקשה להגיע אליהם.

מדרגת יעקב הוא הגלוי, הקדושה הנסתרת, ומדרגת ישראל היא הקדושה הנסתרת.

אמרו במדרש "הנני שב את שבות אהלי יעקב" דווקא יעקב ולא אברהם ויצחק. אם היה בלעם רוצה לקלל את זרעו של אברהם או יצחק היה יכול, שהיה מוצא את ישמעאל ועשיו, אך אצל יעקב לא מצא בהם פסולת. המדרש מבליע פה את יסוד הסלקציה של ימי האבות, גם אצל אברהם וגם אצל יצחק יש סינון, אצל אברהם זה גלוי – אבא אחד ושתי אמהות, אצל יצחק זה יותר סמוי – אבא אחד ואמא אחת, ומשתי תאומים יש סינון. אצל יעקב, אפילו מארבע נשים – כולם אחד וכולם קדושים.

כשבלעם משחק עם המילים יעקב וישראל, הוא מרמז שאם היה צריך להתמודד רק עם אחד מהם הוא היה מצליח, אך כשעם ישראל מעורבים משני הקדושות הכפולות הללו זה כבר גדול עליו.

² ביום שהכניסו את אלישע בן אבויה לברית, כשכולם עסקו באכילה, אמר ר' אליעזר בן יהושע לתלמידי החכמים - בואו נעסוק בדברי תורה. עברו את כל התורה והש"ס עד ימיהם וירדה עליהם אש מהשמים וסיככה אותם. אמר אבויה, לשרוף את ביתי באתם? ענו לו שפשוט הם החלו ללמוד תורה וכמו שבמעמד הר סיני ירדה אש מהשמים, כך גם עכשיו כשהם למדו. אמר אבויה, אם כך הוא גדול כוחה שלתורה, אם הבן הזה, שאני מכניס אותו כעת לברית, מתקיים, אני מקדיש אותו לתורה.

אמר אלישע בן אבויה – מכיוון שאבא לא התכוון לשם שמים נעשיתי אפיקורס. ניתוח פסיכולוגי אולטרא מודרני. עד כמה יש השפעה לדברים שנעשו כשהיה בן שמונה ימים.

סיכום השיעור של הרב הדרי בשמועות ראייה כל טעות יש לתלות בחוסר הבנתו של הכותב

היסוד הכפול של שתי הקדושות נעוץ ביסוד הכפול של קדושת הבחירה והקרבה, "אשרי תבחר ותקרב". הבחירה היא נחלת כל אדם, גם אלה שלא זכו לקירוב, אמנם זו הבחירה הגלויה. הבחירה הסתומה היא המופקדת בידי שמים³, ועניינה לתת לאדם כוחות גשמיים ומאוזנים שיאפשרו לו את הבחירה בין טוב לרע.

הצפייה של הקב"ה במה אנחנו נבחר איננה פונקציונלית לבחירה שלנו. למעשה גם במתן תורה אנו נתקלים באותה בעיה, מצד אחד נעשה ונשמע ומצד שני כפה עליהם הר כגיגית. יש כאן יסוד כפייתי אך הבחירה הסמויה נשארה על אף שהבחירה הגלויה איננה.

מציאותה של הבחירה בעולם מתאפשר מהימצאותו של המקדש – בית הבחירה. אשר יבחר ה'. צמצום השכינה בין בדי אהרון על כדור הארץ יצר את האפשרות של הבחירה, המקדש משמש איזון בין כוחות הנפש בעולם, הבית הזה מאפשר את הבחירה האנושית. העולם עם כל גשמיותו גורם לכך שהאדם ימשך לתכונות הללו, ומהצד השני, הבית הזה תורם יסוד רוחני לעומת היסוד הגשמי וכך מאפשר את הבחירה באנושות.

הבית הזה הוא שגריר⁴ מעולם אחר, שניות זו של מקדש שלמעלה ומקדש שלמטה. כיסא הכבוד עומד באוויר ומרחף על פני המים, המלך היושב על כסא רם ונשא. מה מושגים אלו מבטאים? הנוכחות של הקב"ה בעולמנו מתבטאת ע"י כיסא. המציאות של משפט והנהגה שקיימת בעולם, שיש מישהו שדן את כל מה שנעשה פה. פן הבחירה הסתומה מתייחסת לכיסא הכבוד.

כמו כן יש הנהגה גלויה – הגלויה לכל האומות – חוקים ברורים, ויש הנהגה נסתרת שבשבילה נברא כל היש.

לשתי הנהגות אלו מתייחסים הדין והמשפט. החברה האנושית צריכה להתנהג ע"פ סדר. אין לתורה עמדה איזה משפט יהיה לכל אומה אך העיקר שיהיה סדר כל שהוא, בזה הגויים מצווים מימי נח. אמנם לעם ישראל, יש "ואלה המשפטים אשר תשים עליהם".

ההנהגה התחתונה היא בבחינת דין, תכנית העולם המבוססת על הדין היא שמחייבת את גילוי הזעם. ביקש הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין, כשראה שזה לא מתקיים שיתף עמה מידת הרחמים. מה שנשאר מאותה מידת דין, זהו הזעם של כל יום. עולם תקין ויפה שלעתים יש בו רעידת אדמה וכדומה – "ויבט לארץ ותרעד". אם יש צונאמי או מהפכה או משהו אחר, זה בעקבות הדין והזעם של הקב"ה. לרגע זה ניסה בלעם לכוון. מלחמה זה אסון לעולם, זה זעם, כשיש מלחמה גם עם ישראל סובל מהדבר הזה.

אלא שמחשבתם של ישראל קודמת לכל, גם למידת הדין. ויסודם של ישראל הוא במשפט, אם כן, קיום ישראל הוא מצד מידת המשפט שהיא קודמת למידת הדין.

שורש קיומם של ישראל הוא התורה, גם אם היו אומות העולם מקיימים את התורה. זה לא היה כמו אצל עם ישראל. אצל הגויים יסודם בדין, כפי שעלה לאחר מחשבת ישראל. הגויים מכירים את

³ אקסיומת המקבילים, מדבר על כך שהם לא נפגשים, אך באינסוף הם כן נפגשים.

⁴ המושג שגריר הוא מושג מהעולם הדיפלומטי אך הוא מבטא יסוד גדול. ב1956 הייתה מהפיכה בהונגריה. אחד שעמד בראש המהפכה היה חשמן שברח אל הקונסוליה האמריקאית וביקש חסינות. נאמר, עם השגרירות נקבעה בבודפשט, חתימת אמריקה הביאו לכאן. במשך שנים הוא ישב שם עד שבאה הפשרה ואפשרו לו לצאת. שגרירות - הביאו אותה מעולם אחר לכאן.

כך גם שבת היא שגרירות מעולם אחר, יסוד ההבדלה מאפשר את המעבר בין העולמות וכן קבלת משבת מאפשר את הקבלה. וכמו שזה שייך בשבת זה שייך בבית הבחירה. הטריטוריה של הר הבית, שייכת לעולם אחר.

סיכום השיעור של הרב הדרי בשמועות ראייה
כל טעות יש לתלות בחוסר הבנתו של הכותב

קיום העולם ויש מה שנקרא **הצורך** של העולם. דרשו חז"ל יום השישי – כולם תלויים ועומדים, אם עם ישראל מקבלים את התורה, אז יהיה צורך לעולם. אם כן, אז יהיה גם קיום לעולם.

כששלח בלק את בלעם, הוא אמר לו "הנה כיסה את עין הארץ". הוא מרמז על כך שהם מכסים את היסודות הרוחניים של העולם, אם הגויים רוצים להגיע למקומות רוחניים הם יצטרכו לעבור דרך עם ישראל. התופעה הבלעמית היא עדות לקו **מחשבה חדש**, בלעם היה אמור לבנות עולם רוחני מקביל למשה רבנו ונוגד את תורתו, מסלול עקיף ועצמאי שלא נצרך לעם ישראל. **בלק ביקש לשחרר את העולם כולו מהתלות בעם ישראל**, באו אל בלעם וביקשו, בואו נבנה עולם רוחני מבלי תלות בעם ישראל.

משה נתנבא ב'זה' והנביאים האחרים התנבאו ב'כה'. 'כה' זה כמו, זה לא אורגינל. כך אצל נביאי אומות העולם, אמנם בלעם היה שייך למדרגת 'זה' – "בנה לי בזה שבעה מזבחות", אני מתמודד עם משה רבנו, רוצה נבואה ישירה – זה. אמנם כאשר ביקש לקלל את ישראל נאמר לו "כה תדבר אל בני ישראל". השתמשות בביטויים זה וכה אצל בלעם הבליעה את התחרות שבין בלעם למשה רבנו.

בנות לוט התכוונו לשם קיום העולם, קיום העולם, הוא שורש הנהגת העולם הגלוייה, ברובד זה יש מקום לזעם שכל כולו לא נברא אלא לאפשר קיום לגויים. בזעם זה רצה להשתמש בלעם, אמנם הקב"ה גילה את המדרגה המיוחדת של ישראל, מקום שבו הזעם לא מגיע.

צדקת ה' העלתה את ישראל למדרגת **צורך** העולם, במדרגה זו שהתברר שכל העולם לא נברא אלא בשביל ישראל. העולם כבר לא יכול לפגוע בישראל כי עם ישראל הם הסיבה לקיומו.

מי שנתברכו בקדושה סתומה, עליונה.. הם שיעמדו נגד מואב ועמון השואבים כוחם מיסודות הטומאה גלוייה והנסתרת.

חז"ל אמרו שמשה כתב את פרשת בלעם, כאן הסוד כיצד אפשר להתגבר על ההתמודדות עם בלעם – הקדושה הכפולה של עם ישראל.

בשולי השמועה:

העולם בנוי על שניות, ומי שנמצא בתוך העולם הוא כפוף לשניות הזו, שניות שיסודה במעשה בראשית. התופעה המיוחדת, החד-פעמית של בלעם נתפסת כביטוי לשניות זו.

בעל התורה תמימה מספר על מה ששמע בוואלז'ין, הסבר על עניינו של בלעם: על משל לנשר ועטלף ששניהם יודעים עת זריחת השמש וביאת השמש, אך מנקודת הראות **שתי הקצוות שונות תכלית שינוי זה מזה**. הרב קוק הסתובב בוואלז'ין, לאחר התפילה בבוקר, הנציב היה לומד חומש – פרשת שבוע. לרב קוק היה שכל והוא הלך לשמוע את מה שהנציב היה אומר. סביר להניח שאפשר למצוא קצוות ממשנתו של הנציב בדברי הרב קוק. אולי הוא שמע את הוורט הזה, וכתוצאה מזה עלה בדעתו העניין של השניות.